

De gröna näringarnas betydelse i Örkelljunga kommun

1. Sammanfattning

Med de gröna näringarna förstås all näringsverksamhet som har sin bas i jord, skog och landsbygdens miljö. Medräknat föregående och efterföljande led till verksamheten på gårdarna ger de gröna näringarna betydande bidrag till ekonomi och sysselsättning i Örkelljunga kommun.

- Jord- och skogsbruket sysselsätter i kommunen 170 personer, vilket motsvarar 4 % av all sysselsättning i kommunen. De gröna näringarna skapar betydande sysselsättning i även andra näringsgrenar.
- Förädling av jord- och skogsbrukets produkter sysselsätter 460 personer i kommunen. Underleverantörer till såväl primärproduktion som förädling sysselsätter ytterligare 230 personer.
- Totalt är således 860 personer, eller 20,5 % av alla som arbetar i kommunen, direkt eller indirekt, sysselsatta i produktion av livsmedel och skogsprodukter.
- De som på så sätt direkt eller indirekt arbetar med produktion av livsmedel och skogsprodukter skapar ytterligare sysselsättning i det lokala samhället genom att de och deras hushåll efterfrågar varor och tjänster för sitt dagliga liv. Deras del av all sådan sysselsättning i kommunen kan beräknas till ungefär 500 personer i olika lokala servicenäringar i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv. Det motsvarar 11,2 % av kommunens totala sysselsättning.

Om även dessa s.k. inducerade sysselsättningseffekter inräknas, får således sammanlagt 31,7 % av alla som arbetar i kommunen på ett eller annat sätt sin sysselsättning från produktionen av livsmedel och skogsprodukter.

2. Allmänna data

Ytan av Örkelljunga kommun är 32 000 hektar, varav 71 % används till jord- och skogsbruk. Landsbygd – områden utanför tätorter – utgör 97,3 % av landytan. Se tabell 2.1

Tabell 2.1 Landarealens fördelning, hektar och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>
Jordbruksmark	3 276	10,2	510 073	46,2	3 137 289	7,6
Skog	19 484	60,6	351 887	31,9	22 326 760	54,4
Tätorter m.m.	878	2,7	60 307	5,5	557 427	1,4
Annan mark	8 509	26,5	181 181	16,4	15 006 295	36,6
<i>Summa landareal</i>	<i>32 147</i>	<i>100,0</i>	<i>1 103 448</i>	<i>100,0</i>	<i>41 027 771</i>	<i>100,0</i>

"Tätorter m.m." anger tätorter med mer än 200 invånare samt större arbetsplatsområden, t.ex. industriområden, flygplatser m.m. Annan glesare bebyggelse utanför tätorter (bostäder, fritidshus, jordbruksbyggnader, vägar m.m.) ingår i "Annan mark", men utgör där en mycket liten del.

I kommunen bor 9 600 personer. Medelåldern är 43 år, vilket är klart högre än riksnivået (41,0 år). Av kommunens invånare var år 2006 sammanlagt 4 300 personer sysselsatta med arbete i eller utanför kommunen. Antalet sysselsättningstillfällen i kommunen var 4 200 st, vilket innebär att i genomsnitt 100 personer pendlade till arbeten i andra kommuner.

Befolkningen fördelade sig enligt SCB:s senaste tätortsundersökning (2005) på landsbygd och tätorter enligt tabell 2.2. Som tätorter definieras områden med högst 200 meter mellan husen och med minst 200 invånare. Landsbygd, dvs. områden utanför tätorterna, inkluderar mindre s.k. småorter. På landsbygden bor 31 % av kommunens befolkning, vilket är en mycket hög andel.

Tabell 2.2 Befolkningens fördelning på landsbygd och tätorter år 2005, invånare och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Landsbygd	2 987	31,3	143 537	12,3	1 415 800	15,6
Tätorter med 200-999 invånare	1 992	20,9	69 359	5,9	574 603	6,4
Tätorter med 1000-2999 invånare	0	0,0	88 110	7,5	654 536	7,2
Tätorter med 3000-9999 invånare	4 574	47,9	243 951	20,9	1 187 570	13,1
Tätorter med minst 10 000 invånare	0	0,0	624 507	53,4	5 215 243	57,6
<i>Summa invånare år 2005</i>	<i>9 553</i>	<i>100,0</i>	<i>1 169 464</i>	<i>100,0</i>	<i>9 047 752</i>	<i>100,0</i>

3. Jord- och skogsbruk

År 2007 fanns i kommunen 2 461 ha åker, som brukades av 181 jordbruksföretag med minst 2 ha. Där finns 19 500 ha skog, varav knappt 90 % i s.k. familjeskogsbruk och resten i storskogsbruk.

I tabell 3.1 redovisas vissa uppgifter om kommunens jordbruk år 2007 enligt Jordbruksverkets statistik. Kommunens jordbruksföretag hade förutom 2 461 ha åker även 882 ha betesmark. De är betydligt mindre än riksgenomsnittet.

Tabell 3.1. Jordbrukets omfattning år 2007

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Antal företag med minst 2 ha åker	181	9 409	72 609
Åkerareal, ha	2 461	452 440	2 647 967
Bestesmark, ha	882	57 632	489 329
<i>Summa jordbruksmark, ha</i>	<i>3 343</i>	<i>510 072</i>	<i>3 137 296</i>
D:o per företag, ha	18	54	43

I tabell 3.2 redovisas åkerarealens användning med fördelning på de viktigaste grödgrupperna. Den höga andelen foderväxter visar att jordbruket till stor del är inriktat på animalieproduktion.

Tabell 3.2. Åkerarealens användning år 2007, procent

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Spannmål	4	48	37
Vall och grönfoder	92	24	43
Andra växslag	0	22	9
Träda, obrukad åker	4	6	11
<i>Summa</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

LRF har i kommunen 206 medlemmar som brukar åker eller skog. De har tillfrågats om vilka verksamheter de bedriver i företagen. Av de 141 medlemmar som har deltagit i undersökningen har 11 % svarat växtodling till avsalu, 30 % animalieproduktion (mjölk, kött, ägg), 70 % skogsbruk och 40 % någon eller några kompletterande verksamheter (entreprenader, turism m.m.)

I kommunen finns 19 484 hektar skog. Se tabell 3.3. på följande sida.

Tabell 3.3. Skogsarealens fördelning 2007, hektar och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Ha</i>	<i>%</i>	<i>Ha</i>	<i>%</i>	<i>Ha</i>	<i>%</i>
Familjeskogsbruk	17 050	87,5	316 643	90,0	11 509 188	51,5
Storskogsbruk	2 434	12,5	35 244	10,0	10 817 572	48,5
<i>Summa skogsareal</i>	<i>19 484</i>	<i>100,0</i>	<i>351 887</i>	<i>100,0</i>	<i>22 326 760</i>	<i>100,0</i>

Av kommunens skogsmark hör 88 % till det s.k. familjeskogsbruket (fysiska personer, dödsbon, fåmansägda AB m.m.), fördelat på c:a 610 företag med c:a 850 ägare. Av dem bor ungefär två tredjedelar utanför kommunen. Resten av skogen hör till det s.k. storskogsbruket, dvs. de stora skogbolagen samt staten, kommunen, kyrkan m.fl.

Kommunens jord- och skogsbruk omsatte sammanlagt 75 milj. kr år 2006. Se tabell 3.4. Bland intäkter av jordbruksprodukter ingår inte intern omsättning inom och mellan gårdar.

Tabell 3.4. Jord- och skogsbrukets bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>
Jordbruksprodukter	37,4	50,1	7 183,9	74,2	37 408,3	62,0
Trädgårdsprodukter	5,0	6,7	1 907,7	19,7	3 816,5	6,3
Familjeskogsbruk	29,9	40,1	556,0	5,7	12 635,4	20,9
Storskogsbruk	2,4	3,2	34,3	0,4	6 500,5	10,8
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>74,7</i>	<i>100,0</i>	<i>9 681,9</i>	<i>100,0</i>	<i>60 360,6</i>	<i>100,0</i>

Skogsbruket svarar för 43 %, vilket är högt jämfört med stora delar av landet i övrigt. Av skogsintäkterna svarade familjeskogsbruket för 93 %.

I föregående tabell ingår alla intäkter av jord- och skogsbruk i kommunen. I tabell 3.5 redovisas intäkter för enbart kommunens jordbruksföretag, dvs. de företag som brukar minst 2 hektar åker. Där ingår dessa företags intäkter från jordbruk, från den skog som de äger (29 % av all skog i kommunen) samt från verksamheter utanför deras jord- och skogsbruk, t.ex. turism, snöröjning, energiproduktion.

Tabell 3.5. Jordbruksföretagens bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>	<i>Milj.kr</i>	<i>%</i>
Jordbruk och trädgård	42,4	49,6	9 091,6	80,7	41 224,8	69,7
Skogsbruk	9,8	11,5	239,7	2,1	4 493,1	7,6
Andra verksamheter i företagen	33,2	38,9	1 936,0	17,2	13 445,4	22,7
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>85,4</i>	<i>100,0</i>	<i>11 267,3</i>	<i>100,0</i>	<i>59 163,3</i>	<i>100,0</i>

LRF har i sin ovannämnda undersökning tillfrågat medlemmarna om förekomsten av kompletterande driftsgrenar i företagen. Därmed menas i detta sammanhang verksamheter inom företagen vid sidan av deras jord- och skogsbruk. LRF har i kommunen 206 medlemmar. De 141 medlemmar som har deltagit i undersökningen har uppgett sammanlagt 95 sådana verksamheter. En medlem kan ha uppgett mer än en sådan verksamhet. I tabell 3.6 på följande sida redovisas resultaten. Om 5 eller färre bedriver en viss verksamhet anges detta i tabellen med två punkter.

Tabell 3.6. LRF-medlemmars kompletterande driftsgrenar år 2008, antal och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Entreprenadarbeten	27	28,4	1 288	22,0	12 978	25,8
Produktion av förnybar energi	9	9,5	648	11,1	6 581	13,1
Förädling och försäljning av gårdsprodukter	216	3,7	1 412	2,8
Hästar (avel, trav, stallplatsuthyrning, etc)	14	14,7	1 149	19,7	7 478	14,9
Turism	10	10,5	559	9,6	5 176	10,3
Förädling av trä	12	12,6	134	2,3	2 293	4,6
Uthyrning av lokaler	8	8,4	824	14,1	7 911	15,7
Andra verksamheter	12	12,6	1 027	17,6	6 413	12,8
<i>Summa</i>	<i>95</i>	<i>100,0</i>	<i>5 845</i>	<i>100,0</i>	<i>50 242</i>	<i>100,0</i>

Intäkterna av sådana verksamheter år 2006 ingår i de totalintäkter som redovisas i tabell 3.5, där omsättningen då anges till 33 milj. kr.

I tabellerna 3.5 och 3.6 redovisas uppgifter om olika verksamheter i jordbruksföretagen. Många jordbrukare och deras familjemedlemmar har emellertid inkomster även från andra inkomstkällor, främst anställning utanför deras gårdar. SCB har undersökt omfattningen av sådana inkomster bland jordbrukare med minst 2 ha åker. Med hjälp därav kan sådana inkomster i jordbrukarhushållen i Örskellunga kommun uppskattas till sammanlagt omkring 50 milj. kr. Det är främst i de mindre företagen som dessa inkomster kan vara stora.

4. Livsmedels- och skogsindustri

Enligt SCB:s företagsregister fanns år 2006 i kommunen 14 arbetsställen med livsmedelsförädling och 11 arbetsställen med förädling av skogsråvara. I tabell 4.1 visas hur många personer som sysselsattes i kommunens livsmedels- och skogsindustri.

Tabell 4.1. Antal sysselsatta i livsmedels- och träförädling år 2006

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Slakterier och charktillverkning	20	4 030	14 280
Mejeritillverkning	0	760	7 620
Annan livsmedelsindustri	310	8 100	36 680
<i>S:a livsmedelstillverkning</i>	<i>330</i>	<i>12 890</i>	<i>58 580</i>
Trävaruindustri	130	3 560	39 600
Massa- och pappersindustri	0	3 180	37 168
<i>S:a träindustri</i>	<i>130</i>	<i>6 740</i>	<i>76 768</i>

5. Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter

Antalet sysselsatta i kommunens jord- och skogsbruk år 2006 motsvarade endast 4 % av samtliga sysselsatta. De gröna näringarna skapar emellertid omfattande sysselsättning i andra näringsgrenar. Inräknat alla direkta och indirekta effekter är de basen för 31,7 % av sysselsättningen i kommunen.

I tabell 5.1. på följande sida redovisas jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006. Procenttalen visar andelarna av samtliga sysselsatta i kommunen (4 200 personer). Till sysselsatta i jordbruk räknas förutom jordbrukare och deras anställda även verksamma i vissa servicenäringar till jordbruket, t.ex. maskinstationer, husdjursföreningar m.m.

Tabell 5.1. Jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jordbruk och trädgård	100	2,4	11 260	2,1	66 200	1,5
Livsmedelsindustri	330	7,9	12 890	2,4	58 580	1,3
Annan indirekt sysselsättning	150	3,6	15 910	2,9	89 230	2,0
<i>Summa i produktionen</i>	<i>580</i>	<i>13,9</i>	<i>40 060</i>	<i>7,4</i>	<i>214 010</i>	<i>4,8</i>
Inducerad sysselsättning	320	7,6	25 280	4,7	128 700	2,9
<i>Totalt</i>	<i>900</i>	<i>21,5</i>	<i>65 340</i>	<i>12,1</i>	<i>342 710</i>	<i>7,7</i>

"Annan indirekt sysselsättning" avser sysselsatta hos underleverantörer i produktionskedjans tidigare led, t.ex. foder-, maskin- och förpackningsindustri, åkerier etc.

"Inducerad sysselsättning" uppstår i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv beroende på att företagare och anställda i livsmedelskedjan och deras underleverantörer bildar underlag för lokala servicenäringar, t.ex. detaljhandel, lokaltrafik, vård och omsorg, skolor.

I Tabell 5.2 redovisas skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter. Till sysselsatta i skogsbruk räknas förutom skogsarbetare även anställda plantskolor m.m. samt en del självverksamma skogsägare. De flesta av de sistnämnda arbetar dock i skogen för liten del av året för att räknas in. Många av dem är även jordbrukare och redovisas därför i Tabell 5.1. Av kommunens familjeägda skog ägs 33 % av jordbrukare med minst 2 ha åker

Tabell 5.2. Skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Skogsbruk	70	1,7	1 290	0,2	28 150	0,6
Skogsindustri	130	3,1	6 570	1,2	75 020	1,7
Annan indirekt sysselsättning	80	1,9	8 580	1,6	97 800	2,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>280</i>	<i>6,7</i>	<i>16 440</i>	<i>3,0</i>	<i>200 970</i>	<i>4,5</i>
Inducerad sysselsättning	150	3,6	10 220	1,9	117 330	2,6
<i>Totalt</i>	<i>430</i>	<i>10,3</i>	<i>26 660</i>	<i>4,9</i>	<i>318 300</i>	<i>7,1</i>

Som framgår av tabell 3.4 på s. 2 svarar familjeskogsbruket i kommunen för 93 % av brutto-intäkterna från skogsbruk. Andelen av sysselsättningen torde vara av samma storleksordning.

I Tabell 5.3 redovisas jord- och skogsbrukets sammanlagda sysselsättningseffekter i Örskelljunga kommun. Sammantaget är de gröna näringarna basen för 31,7 % av sysselsättningen i kommunen, varav 20,5 % i produktionen (direkt och indirekt) och 11,2 % i detaljhandel, kommunal service m.m. (s.k. inducerad sysselsättning, se ovan).

Tabell 5.3. Jord- och skogsbrukets sammanlagda direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jord- och skogsbruk	170	4,0	12 550	2,3	94 350	2,1
Livsmedels- och skogsindustri	460	11,0	19 460	3,6	133 600	3,0
Annan indirekt sysselsättning	230	5,5	24 490	4,5	187 030	4,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>860</i>	<i>20,5</i>	<i>56 500</i>	<i>10,5</i>	<i>414 980</i>	<i>9,3</i>
Inducerad sysselsättning	470	11,2	35 500	6,6	246 030	5,5
<i>De gröna näringarna totalt</i>	<i>1 330</i>	<i>31,7</i>	<i>92 000</i>	<i>17,0</i>	<i>661 010</i>	<i>14,8</i>
Total sysselsättning i samliga näringsgrenar	4 200	100,0	539 990	100,0	4 454 240	100,0

De gröna näringarnas betydelse för sysselsättningen är klart större än i hela landet, och även klart större än i medeltal för länet.

Något om beräkningsmetoder och källor

Beräkningsmetoder

Beräkningarna av jordbrukets intäkter i kommunerna har utgått från rikssiffror enligt jordbruksverkets EAA-kalkyl. Dessa har sedan fördelats regionalt med hjälp av uppgifter om arealer, djur, avkastningar etc. i län och kommuner. Skogsbrukets intäkter har beträknats genom att skogsavverkningar i länen med fördelning på ägare har fördelats på kommuner med ägarfördelade skogsarealer.

Sysselsättningen i kommunerna har utgått från Nationalräkenskapernas branschfördelade beräkningar på riksnivå. Dessa har sedan fördelats på kommuner med hjälp av branschfördelade kommunsiffror enligt RAMS (se nedan).

Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter har i ett första steg beräknats på riksnivå med s.k. input/outputteknik. En stor del av den indirekta sysselsättningen har kommunfördelats med ledning av vissa branschers kommunfördelning. Det gäller t.ex. livsmedels- och skogsindustri, jordbruksmaskinindustri m.m. Övrig indirekt sysselsättning, t.ex. åkerier, har fördelats regionalt i proportion till deras regionala fördelning, men med vissa hänsynstaganden till primärproduktionens och förädlingens fördelning.

Källor

- Nationalräkenskaperna (NR), Statistiska Centralbyrån
- Registerbaserad sysselsättningsstatistik (RAMS), Statistiska Centralbyrån
- EAA - ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn, Jordbruksverket
- Tätortsstatistik, senast avseende år 2005, Statistiska Centralbyrån
- Företagsregistret, Statistiska Centralbyrån
- Lantbruksstatistiken, Jordbruksverket

Uppgifter från dessa källor finns att tillgå på www.scb.se och www.sjv.se.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Mats Reidius, LRF, 08-787 53 02
mats.reidius@lrf.se